

Vluchtelingen: klachten en krachten binnen migratiecontext : omgaan met getraumatiseerde cursisten

13/10/2017

Geertrui Serneels

Solentra vzw

Universitair Ziekenhuis Brussel

Topics

- Voorstelling Solentra vzw
- Psycho-sociale problemen bij vluchtelingen
 - Migratie
 - Trauma
 - Cultuur
- Hoe hiermee omgaan tijdens de les?
 - Veerkracht
 - Hier en nu
 - Detectie (enkele tools) en doorverwijzing

Voorstelling Solentra : situering

- Deelwerking van de Psychiatrische Afdeling voor infants, kinderen en adolescenten (PAika) Universitair Ziekenhuis Brussel
-
- Vereniging Zonder Winstoogmerk

Voorstelling Solentra : ontstaansgeschiedenis

- Vertrouwenscentrum Kindermishandeling
-
- Ondervertegenwoordiging van bepaalde doelgroepen in de Kinder- en Jeugdpsychiatrie:
 - Toename van gezinnen met een migratiegeschiedenis
 - Prevalentie van psychische problemen: allochtone kinderen = autochtone kinderen

Voorstelling Solentra : werking

- Doelgroep
 - Slachtoffers van een traumatische gebeurtenis
 - Andere culturele achtergrond

Voorstelling Solentra :werking

- Aanbod

- Diagnostiek

- Therapie

- Supervisie, vorming en opleiding op maat

- Telefonische helpdesk

**Community-gerichte en
ethotherapeutische benadering**

Psycho-sociale problemen : migratie

- Proces van migratie
 - gigantische verlieservaring die familierelaties en verbondenheid met de omgeving beïnvloedt
 - Separatiefase
 - Overgangsfase : ambivalent
 - Re-integratiefase
 - Rouwproces
 - Ontkenning
 - Woede
 - Verdriet/pijn
 - Aanvaarding
 - Kenmerken
 - Wisselen van identiteit
 - Meerdere en soms conflicterende loyaliteiten
 - Problematiek van racisme, discriminatie en ethnocentrisme
 - Speelt terug mee in verschillende fases
 - Eens migrant altijd migrant
 - Generationeel

Psycho-sociale problemen : migratie

- Migratie zet familiesysteem onder druk
 - **Betekenis van vluchteling-zijn voor ouders**
 - Afwezigheid van traditionele referentiepunten
 - Kwetsbare moeder-kind relatie
 - Kwetsbare vader-kind relatie
 - Verschillend integratieritme
 - Kinderen = tolken => ouders = afhankelijkheidspositie
 - Spanning bij ouders door gebrek aan controle / schijnbare onverschilligheid
 - Institutionalisering => verandering in ouderrol

Psycho-sociale problemen : migratie

- Migratie zet familiesysteem onder druk

→ **Betekenis van vluchteling-zijn voor ouders**

- Afhankelijkheid
- Aanpassingsmoeilijkheden
- Ontgoocheling, schuldgevoelens, schaamte,...

=> *Verandering in gezinsrollen afgedwongen door gebeurtenissen*

Psycho-sociale problemen : trauma

- Trauma = levensbedreigende ervaring
- Universele neurobiologische respons
 - fight
 - flight
 - Freeze
- DSM IV : Post Traumatisch Stresssyndroom : na 6 maanden, volgende symptomen
 - Herbeleven
 - Vermijden
 - Verhoogde prikkelbaarheid
- Westerse visie : individuele pathologie
 - ≠ Afghaanse mama van 33 jaar met drie kinderen : zoon van 17 jaar, zoon van 13 jaar en dochter van 10 jaar
 - Trauma's :
 - Man opgehangen in gevangenis van Iran
 - Mama en de kinderen mishandeld door schoonbroer/paternelle oom
 - Oudste zontje/broer doodgestoken door paternelle oom
 - Asielverzoek afgewezen ; verblijf in centrum voor illegalen met minderjarige kinderen

Psycho-sociale problemen : trauma

- Neurobiologisch

- Gevaar >vrijkomen van hormonen > stress
- Activatie van die delen van de hersenen die belangrijk zijn bij het analyseren van situaties
- Activatie van het autonoom zenuwstelsel dat tekenen van alarm doorseint : fight, flight , freeze

- Trauma en geheugen

- Autobiografisch geheugen
 - Cold memory = kennis over levensgebeurtenissen, algemeen en specifiek
 - Hippocampus
 - Beschrijvend geheugen
 - Bewust te raadplegen
 - Kennis over een gebeurtenis in een bepaalde context, gesitueerd in de tijd en de ruimte
 - Chronologische rapportering
 - Hot memory= plaats waar de gebeurtenissen uit het zintuigelijk/emotioneel circuit zijn opgeslagen
 - Amygdala
 - Niet beschrijvend geheugen
 - Automatisch getriggerd door stimuli uit de omgeving
 - Zintuiglijke (geur, kleur, geluid), emotionele en fysiologische (snelle, trage ademhaling)
- Meer stress = meer amygdala = minder hippocampus
- “traumatisch scherm”

Psycho-sociale problemen : trauma

- Hoe herkennen

- Korte termijn

- Verschillende verdedigingsmechanismen : passief (lijden, symptomen) versus actief (aanvallen, acties binnen de externe realiteit om zich aan te passen aan de noden)
- Slaapproblemen
- Afscheiden van de buitenwereld
- Afstompen van gevoelens
- Onmogelijkheid om zich te richten op de toekomst
- Angst
- Wantrouwen
- Flashbacks
- Aandachts- en concentratieproblemen
- somatisatie

Psycho-sociale problemen : trauma

● Hoe herkennen

→ Lange termijn

- Conflict tussen het willen vertellen en het niet willen vertellen (totale ontkenning, dissociatie, histerie, depressie , zelfmoord)
- Verhoogde alertheid
- Angst in alle vormen
- Vermijdingsgedrag
- Herbeleving van het trauma (dromen, beelden, gevoelens)
- Relatieproblemen, seksuele problemen
- Schaamte, schuldgevoelens en verwijten
- Woede en wraak

Psycho-sociale problemen : Cultuur

- Definitie Pinto
 - Cultuur is het referentiekader van waaruit wij de wereld (gedragingen) rondom ons interpreteren en beoordelen. Cultuur uit zich in gedragingen, maar niet alle gedragingen zijn bepaald door de cultuur
- Definitie Hofstede
 - Mentale programmering die in de vroege kinderjaren plaats vindt. cultuur als symbolen, helden, rituelen en waarden
- Definitie van Hoffman en Arts
 - Cultuur als collectief systeem (product en kenmerk) : gemeenschappelijke wereld van ervaringen, waarden en kennis dat een bepaalde sociale entiteit kenmerkt en die doorheen de tijd werd opgebouwd : taal, kennis, waarden en normen, symbolen, rituele en helden

Psycho-sociale problemen : cultuur

- Antropologisch model van Kluckhohn en Strodtbeck
 - Ieder mens (talent, temperament, psyche en soma) heeft waar ook ter wereld een relatie met
 - Zichzelf :
 - Ik-identiteit : doen, actief
 - Wij of Het-identiteit : zijn, passief
 - De ander
 - Individualisme : autonomie, gelijkwaardigheid
 - Collectivisme : verbondenheid, hiërarchie; onderscheid tussen geslachten
 - De tijd/tijdsbesef
 - Accent op heden
 - Accent op verleden/accent op toekomst
 - De natuur (boven natuur)
 - Overheersen
 - In harmonie/onderwerpen

Psycho-sociale problemen : cultuur

- Acculturatiestress
 - Aanpassing aan dominante cultuur versus behoud eigen cultuur
 - Discriminatie, racisme
 - Integratie als beste uitkomst voor welbevinden

Psycho-sociale problemen : samenvatting

- Twee culturele werelden
- Migratie zet verbondenheid met de gemeenschap onder druk
- Migratie zet familierelaties onder druk
- Vaak lage SES, veel problemen
 - diffuse hulpvraag
 - vluchtelingen : chronische stress
 - Normale reacties op abnormale gebeurtenissen
- Niet gekend met psychotherapie –psychiatrie
 - westerse methodiek
 - Stigmatisatie
 - Obstakels :
 - **Vertrouwen winnen : insiders/outsidere**
 - **Taboes respecteren**
 - **Afwezigheid van veiligheid**

> **Vaak geen eigen hulpvraag**

Psycho-sociale problemen : een andere kijk

- Ecologische visie

- Maatschappij is verantwoordelijk voor het welzijn van haar kinderen
- Welzijn gaat om verbondenheid
- professionele dienstverlening volstaat niet
- nadruk op preventie
- Uitgaan van veerkracht
- samenwerking met de gemeenschapsstructuren

Ageren in de context + rekening houden met cultuurverschil

→→→ “community”based benadering

Wat zeggen jullie

- Gedrag en houding deden me denken aan trauma
 - **vermoeden**” zie verlegen , onderdanig, lacht zenuwachtig, onzeker bij maken van fouten, voor iets klein hevig reageren , uitvliegen
 - Afghaanse cursist begint te huilen bij vertellen van zijn ploste vertrek (Red Star Line museum)
 - Niemand meer vertrouwen
 - Roma –man erg overstuur, nadat hij vrouw had neergeslagen op straat en nam medicatie, alles zwart voor zijn ogen op een andere dag , met medeweten doorgegeven aan sociaal assistent. Moeilijk om te weten hoe je kan helpen
 - Cursist die niets meer opneemt , blokkeert volledig
 - Veel overleg tussen de verschillende leerkrachten én met arbeidsbegeleiders”
 - Syrische man die tijdens de pauze uitviel (op grond vallen) vanuit stress : geen vat op eigen leven , speelbal van OCMW. Doorgegeven aan sociaal assistent . Voelde zich veel beter bij regeling in kader van art. 60. aangedrongen op contact met psy ivm omgaan met stress
 - Cursist uit Tunesië wilde heel graag weten waar de cursist uit Algerije vandaan kwam ; De laatste is heel verlegen, stottert en vliegt heel hard uit
 - Mensenhandel, illegaliteit

Wat zeggen jullie

- Wat te doen
 - Moeilijke differentiaaldiagnose
 - Zie rouwproces, acculturatie
 - Zie persoonlijkheid
 - Zie voorgeschiedenis (analfabetisme,.....)
 - Zie spiegel die wordt voorgehouden
 - Nood aan andere kijk : normale reactie op abnormale omstandigheden.
 - Doorverwijzing maar niet ten koste van vertrouwensband
 - Zie psychiatrie/psychologie = westerse discipline : Verwijzing als stigmatiserend
 - rolafbakening : OCMW, VDAB; trajectbegeleiders?
 - Overleg (zie overlevingsmechanismen)

Wat zeggen jullie

- Welke houding nemen jullie aan ?
 - “veel geduld en kansen geven leidden ertoe dat ze op een bepaald moment ontdooien, ook al was dat na een jaar les; gaf mij veel voldoening”. Misschien kunnen we als leerkracht bijdragen tot een balans
 - Irakese jonge man , lag niet goed in de groep, puberaal stoorde de lessen , impulsief (kalmeermiddelen). Normaal zou ik daar opmerking over maken. Liet hem doen, werd dan rustig, wilde hem echt door de module heen loodsen, probeerde evenwicht tussen streng en kordaat en voldoende positieve feedback. Buiten gevlogen in volgende module (in gezicht gespuwd)
- Wat te doen
 - Caveat : verwachtingen » andere blik
 - Andere blik ≠ alles toelaten, regels vieren
 - Les = geeft structuur aan leven van mensen, hoop
 - Positiviteit creëren
 - Hoofddoel = les geven, niet “hulp verlenen”
 - Zie overleving : trauma daar leggen waar het niet thuis hoort
 - Aanspreken van veerkracht
 - Leed (h)erkennen , maar niet verder op ingaan/ Metraux : gewone, kostbare en heilige woorden
 - Capaciteit die moet worden aangesproken
 - Gevaar voor slachtofferidentiteit

Wat zeggen jullie

- Welke houding nemen jullie aan ?
 - Doorverwijzing van Iraakse man die door geen andere instantie werd bijgestaan : gehandicapte vrouw, niet in staat om voor de kinderen te zorgen. Teveel op zijn bord, geen certificaat, geen wettig verblijf,.....Doorverwezen naar psy ofschoon therapie sociale situatie niet kan oplossen. Gaat zelf via Moskee naar vzw die begeleiding geeft in eigen taal
- Wat te doen?
 - Verbondenheid als basis voor welbevinden
 - Mobiliseren van maatschappelijke instanties
 - Onderschat eigen netwerk niet van deze mensen
 - Denk aan integratie

Wat zeggen jullie

- En nog
 - Cultuursensitief werken
 - Expliciteren van culturele referentiekaders
 - Respect voor verschillende waarheden
 - Interesse voor en/of kennis van sociale en politieke realiteiten, gewoontes, tradities
 - Lesinhoud aanpassen?
 - Lesmethodiek? : woelen in de aarde

Vind je job terug uit, zonder van job te
veranderen met als sleutelwoord
empathie

Geertrui.serneels@uzbrussel.be

www.solentra.be

www.facebook.com/solentra

Snel advies nodig?

Telefonische helpdesk: **0483 613 484**

E-mail: **solentra@uzbrussel.be**

